

SØRLANDETS KUNSTMUSEUM

> 18.11.2017--21.01.2018

DRAUMKVEDET

/ Torvald Moseid

SKMU

DRAUMKVEDET

/ Torvald Moseid

TORVALD MOSEID OG BRODERIET

Med sine tre store broderte billedfriser *De fire årstider* (1965–77), *Orfeus og Eurydike* (1977–85) og *Draumkvedet* (1980–93), innehar Torvald Moseid en enestående plass i norsk kunsthistorie.

Moseid ble født i 1917 på Bygland i Setesdal, og flyttet 22 år gammel til Oslo hvor han ble boende til han døde i 2000, 82 år gammel. Moseids studier fant sted under krigsårene, derfor bar hans utdanning preg av å være fragmentert. Han gikk på Statens håndverks- og kunstindustriskole i Oslo (1940–45), og hospiterte deretter ved Marie Gudme Leths stofftrykkverksted i København (1946). Han var assistent ved Glassmagasinets tegnekontor i Oslo (1946–48) og hospiterte ved den Kongelige Danske Porselensfabrik (1949–50). Han var med andre ord bredt skolert. Dette gjenspeiler seg i arbeidene hans, der han jobbet med mange ulike teknikker og materialer – maleri, grafikk, tegning, glass, keramikk, porselen, tre og tekstiler. Fra 1950-årene og utover utførte Moseid en rekke offentlige

utsmykingsoppdrag, og det er først og fremst som kirkekunstner og tekstilkunstner at han er kjent.

Mangelen på materialer og tilhørende kostnader blir ofte trukket frem som en viktig årsak til at Moseid valgte å arbeide med tekstil. Stoffet var enklere å få tak i enn andre materialer. I tillegg var redskapene man trengte få og rimelige. Moseid vokste opp som minstemann i en søskenflokk på 8 barn, og det var hans 20 år eldre søster som lærte ham å håndtere nål og tråd. Dette trekkes og frem som et viktig utgangspunkt for valget av en teknikk som han senere perfektionerte.

TRE NYSKAPENDE HOVEDVERK

I løpet av sitt kunstneriske virke laget Moseid tre monumentale broderier, som har blitt stående igjen som hans hovedverk. Det er *De fire årstider* (1965–77), *Orfeus og Eurydike* (1977–85) og *Draumkvedet* (1980–93).

Både verkenes form og arbeidsmetode kan trekkes frem som nyskapende. De tre hovedverkene er alle utført i breddeformat, og med et fortellende innhold. Selve formatet er oppsiktsvekkende i seg selv. Med bredder på henholdsvis 62, 51 og 54 meter står teppene i en særstilling i moderne norsk tekstilkunst. Ved å vandre langs teppene kan man følge en historie. Det narrative aspektet er et viktig element ved arbeidene, det binder dem sterkt til litteraturen og poesien, men fortellingen formidles her gjennom bilder istedenfor med ord.

Formatet, og det fortellende aspektet, kan imidlertid også settes inn i en tradisjon som strekker seg tilbake til middelalderens store veggtekstiler. Blant de mest kjente er det ca. 70 meter lange *Bayeux-teppet* (1000-tallet) som skildrer slaget ved Hastings i 1066. Her hjemme er *Høylandsteppet* (1100-tallet) nærliggende å sammenlikne med. Dette var tepper med en klar funksjon i sin samtid, i forhold til samfunn, religion eller som statusobjekt.

Et annet nyskapende element ligger i selve metoden Moseid tok i bruk for å lage arbeidene. Han benyttet seg ikke av kartonger eller skisser, som mange av sine samtidige. Derimot skapte han verkene sine direkte med frihånd. Han nærmest *tegnet* motivene med tråden. Teknikken han brukte var enkel leggsom, der tråden legges på underlaget og deretter festes med små tverrgående sting. En enkel teknikk, som hos Moseid resulterer i et både sart og intrikat uttrykk. Teppene er fulle av detaljer, blant annet gjengitt med et vell av farger.

DRAUMKVEDET

Draumkvedet er det siste av Torvald Moseids hovedverk, ferdigstilt sju år før hans død i 2000. Han hadde da arbeidet med teppet over en periode på 14 år. Fortellingen i teppet tar utgangspunkt i Norges mest kjente middelalderballade *Draumkvedet*. Man vet ikke sikkert hvem som opprinnelig har laget balladen, eller når. Den eksisterer i mange muntlige

og skriftlige versjoner. *Draumkvedet* er videre den eneste folkeviseballaden i Norge som er et gjennomført visjonsdiikt. Hovedpersonen i visa, Olav Åsteson, faller i dyp søvn på julaften og våkner først opp 13. dag jul. I drømmen reiser Olav til det hinsidige, og i visa forteller han om sine opplevelser på reisen. Når han våkner opp reiser han straks til kirken for å dele sine erfaringer om hva som venter etter døden.

Fra *Draumkvedet* ble “oppdaget” og nedskrevet på 1840-tallet i Øvre Telemark, har flere billedkunstnere latt seg inspirere av visa. Blant disse står Torvald Moseids monumentale broderifrise i en særstilling. I dette arbeidet gir kunstneren sin egen fortolkning av drømmen i visa. Moseid hørte kvadet første gang som barn hjemme i Setesdal, noe som gjorde sterkt inntrykk på ham. Da han i voksen alder begynte på verket var det klart fra starten at han ikke ønsket å gjenskape teksten vers for vers etter en bestemt tradisjon eller nedskrivning av kvadet. I frisen er det derfor ikke samsvar med noen av de offisielle versjonene av kvadet, men man kan kjenne igjen flere sentrale vers.

Moseid ønsket heller å bruke balladens episke muligheter til å fortelle om Olav Åstesons drøm på sin egen måte. Han bringer også inn inspirasjon fra bysantinsk kunst, som han fikk oppleve på studiereiser i Sør-Europa og Asia, og fra den norske folkekunsten. Denne stiftet han bekjentskap med allerede som liten

Torvald Moseid, *Draumkvedet* / *The Dream Ballad* (detalj / detail), 1980–93. © Telenor

gutt, da hans far tok ham med for å se rosemaleriene i Bykle kirke. *Røn-teppet*, fra Røn kirke i Telemark har han selv trukket frem som en viktig inspirasjonskilde. Det finnes kun en liten flik igjen av dette teppet, som oppbevares på Historisk museum i Oslo. Teknikken i *Røn-teppet* er den samme som i *Draumkvedet*, enkel leggsøm på lin.

GAVEN FRA TELENOR

Draumkvedet ble gitt i gave fra Telenor til Sørlandets Kunstmuseum i 2016, sammen med ett annet av Moseids hovedverk; *Orfeus og Eurydike* (1977–85). Donasjonen sikrer at disse arbeidene får et trygt og varig oppholdssted for ettertiden.

Telenor har siden midten av 1990-tallet spilt en viktig rolle i sikring, forvaltningen og formidling av Torvald Moseids hovedverk. I denne forbindelse var tidligere kulturminister Åse Kleveland en viktig aktør, da hun var engasjert av Telenor for å arbeide med “Det synlige Telenor”. *Orfeus og Eurydike* ble deponert ved Sørlandets Kunstmuseum kort tid etter at museet ble opprettet i 1995. Dette deponiet er nå omgjort til donasjon. *Draumkvedet* har i en periode på 15 år vært montert i en egen sal, Moseidsalen, ved Telenors hovedbygg på Fornebu. Teppet ble i fjor pakket ned og donert til museet i forbindelse med ombygging av lokalene på Fornebu. Moseids tilhørighet til regionen gjorde det naturlig at to

av hans hovedverk ble innlemmet nettopp i samlingen til Sørlandets Kunstmuseum. Museet retter en stor takk til Telenor for gaven.

MUSIKK I UTSTILLINGSPERIODEN

En rekke musikere har fortolket *Draumkvedet*, og i utstillingssalen kan du høre følgende versjoner:

18-19.11

Arne Nordheim

Draumkvedet, fremført av Grex Vocalis, 2006, Simax Classics

25-26.11

Agnes Buen Garnås

Draumkvedet, 1984, Kirkelig Kulturverksted

2-3.12

Berit Opheim Versto og Karl Seglem

Draumkvedet, 2008, NOR-CD

9-10.12

Duo Holistique

Draumkvedet, 2017, Neovision

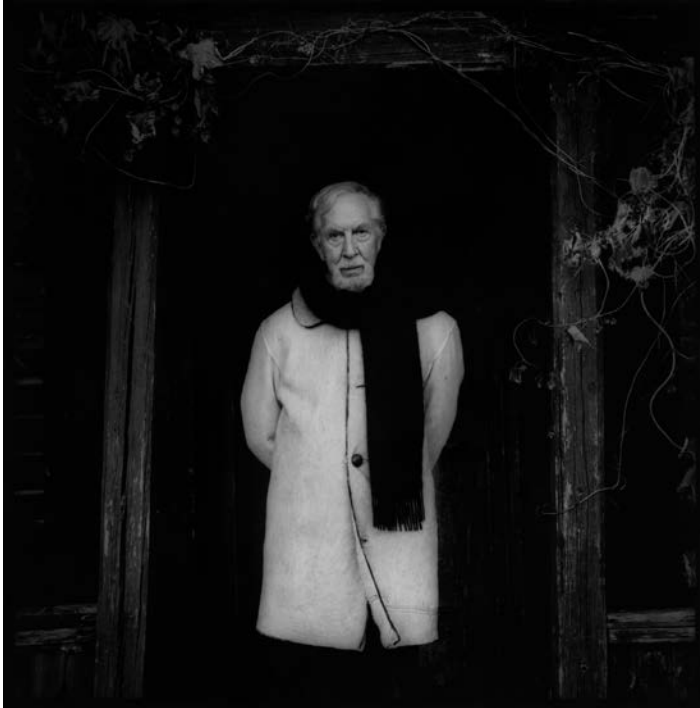
16-17.12

Per Hovland, Halvor Håknes, Ellen Nordstoga, Kåre Nordstoga, Alf Tveit

Draumkvedet, 1995, Grappa Musikkforlag

THE DREAM BALLAD

/ Torvald Moseid

Torvald Moseid. Foto / Photo: Herdis Maria Siegert

TORVALD MOSEID AND EMBROIDERY

Torvald Moseid holds a unique position in Norwegian art history on account of his three monumental embroidered friezes: *The Four Seasons* (1965–77), *Orpheus and Eurydice* (1977–85) and *The Dream Ballad* (1980–93).

Moseid was born in 1917, at Bygland in the valley of Setesdal. When he was 22 he moved to Oslo, remaining there until his death in the year 2000, at 82 years old. Moseid studied during the war years, a fact which resulted in a fragmented education. He started out at the national school of applied art, Statens håndverks- og kunstindustriskole in Oslo (1940–45), then did job training in Copenhagen, at Marie Gudme Leth's textile-printing workshop (1946). He was an assistant in the drawing office of one of Norway's large glassware stores, Glassmagasinet (1946–48), after which he did a final year of job training at the Royal Copenhagen porcelain factory (1949–50). In other words, Moseid had a broad education in decorative and applied art. This is reflected in his oeuvre. He worked with painting, printing, drawing, glass, ceramics, porcelain, wood and textiles. Starting in the 1950s, Moseid made a number of publicly-

commissioned works, and it is primarily on account of his embellishments for churches and his textile works that he is known to posterity.

The war-time scarcity of materials and their cost are often mentioned as important for why Moseid chose to work with textiles. Cloth was easier to get hold of than other art media, and the few tools he needed for it were relatively inexpensive. He was the youngest of eight children, and a 20-year-old sister taught him to use a needle and thread. This is also often mentioned as an important starting point for choosing a technique which he later perfected.

THREE INNOVATIVE CHIEF WORKS

Moseid made three monumental embroideries that stand out as his chief works: *The Four Seasons* (1965–77), *Orpheus and Eurydice* (1977–85) and *The Dream Ballad* (1980–93).

Both the form and the method of these works are innovative. They have horizontal formats and narrative content. The format itself is striking. With widths of 62, 51 and 54 metres respectively, they are unique in modern Norwegian textile art. As for content, when walking slowly alongside one of these works, we follow a story. This narrativity creates a strong relation to literature and poetry, but the story is communicated through pictures rather than words.

The format and story-telling aspect, however, can also be seen in relation to a tradition dating back to monumental medieval wall-textiles. Amongst the most famous is the ca. 70-metre-long *Bayeux Tapestry* (1000s) – an embroidery telling the story of the Battle of Hastings in 1066. Here in Norway, the *Høyland Tapestry* (the 1100s) is an apt work for comparison. These medieval works had clear functions at the time they were made, in relation to the society, the religion or as status-bearing objects.

Another innovative element in Moseid's art concerns his method. He did not base his embroideries on preliminary sketches, as did many of his contemporaries. He sewed them free-hand, 'drawing' with thread. The technique is a simple couching stitch: a strand of thread is laid down, then fixed in place with small transverse stitches. This is a simple technique, but for Moseid, it resulted in a delicate expression, intricately detailed and involving many nuances of colour.

THE DREAM BALLAD

The Dream Ballad is the last of Torvald Moseid's chief works, completed seven years before his death in 2000. He had by this time worked on it for 14 years.

The ballad 'Draumkvedet' on which Moseid's work is based, is Norway's most famous medieval visionary poem, but we lack certain knowledge of when it originated or who composed it. Many versions were transcribed

by folklorists in the 1800s, and it is the only medieval Norwegian visionary poem whose extant verses create a coherent whole. The main protagonist, Olav Åsteson, falls asleep on Christmas Eve and does not wake up until Epiphany (the 12th day of Christmas). In his dream, Olav travels to the afterlife, and in the ballad, he tells about what he experiences. When he wakes up he travels immediately to church to share his new knowledge.

Since the time the ballad was ‘discovered’ and transcribed in the 1840s in Upper Telemark, several pictorial artists have drawn inspiration from it for their works. Of these artists, Torvald Moseid, with his monumental embroidered frieze, holds a unique position. Moseid first heard the ballad as a child at home in Setesdal. It made a strong impression on him. When he, as an adult, started working with the theme, he knew right away that he did not want to illustrate the text verse for verse, according to any specific oral tradition or transcription. The frieze therefore does not coincide with any particular version of the ballad. Nevertheless, it is possible to recognize several key verses.

Moseid wanted to use the ballad’s epic possibilities to tell the story of Olav Åsteson’s dream, but to do so in his own way. He also assimilated inspiration from Byzantine art that he had experienced on study trips to Southern Europe and Asia, and from Norwegian folk-art. The latter is an art-form he became familiar with as a child, when

his father took him to see the *rosemaling* (decorative painting in the peasant-Baroque style) in Bykle Church. The *Røn Embroidery*, from Røn Church in Telemark, is a work which Moseid himself said was an important source of inspiration. Only a small fragment of the *Røn Embroidery* remains, and it is in the Museum of Cultural History in Oslo. The technique used to make it is the same as Moseid used for *The Dream Ballad*: the simple couching stitch on linen.

THE GIFT FROM TELENOR

The Dream Ballad was given to Sørlandets Kunstmuseum by the telephone company Telenor in 2016. This gift was augmented by another of Moseid’s chief works, *Orpheus and Eurydice* (1977–85). The donation ensures that these works will have a secure and permanent home and be preserved for future generations to enjoy.

Since the mid-1990s, Telenor has played an important role in preserving and administering Torvald Moseid’s chief works and in making them accessible to the public. In this endeavour, the former Minister of Culture, Åse Kleveland, was important, as she was asked by Telenor to work with ‘The Visible Telenor’. *Orpheus and Eurydice* was deposited in Sørlandets Kunstmuseum shortly after the museum was established in 1995. This deposit has now become a donation. *The Dream Ballad* was mounted for 15 years in a separate ‘Moseid Room’ in Telenor’s

Torvald Moseid, *Draumkvedet / The Dream Ballad* (detalj / detail), 1980–93. © Telenor

headquarters at Fornebu near Oslo. In 2016 it was dismantled and donated to Sørlandets Kunstmuseum, in connection with the repurposing of space at Telenor's headquarters. Moseid's connections to the region of Southern Norway makes it appropriate that his chief works are incorporated into the collection at Sørlandets Kunstmuseum. The museum is deeply grateful to Telenor for the gift.

MUSIC DURING THE EXHIBITION

Several musicians have been inspired by *The Dream Ballad*, and in the exhibition space you can listen to the following versions:

18-19.11 Arne Nordheim

Draumkvedet, performed by Grex Vocalis, 2006, Simax Classics

25-26.11 Agnes Buen Garnås

Draumkvedet, 1984, Kirkelig Kulturverksted

2-3.12 Berit Opheim Versto and Karl Seglem

Draumkvedet, 2008, NOR-CD

9-10.12 Duo Holistique

Draumkvedet, 2017, Neovision

16-17.12 Per Hovland, Halvor Håknes, Ellen Nordstoga, Kåre Nordstoga, Alf Tveit

Draumkvedet, 1995, Grappa Musikkforlag

SENIOROMVISNING

Onsdag 13. desember kl. 12

Bli med inn i Torvald Moseids broderte skildring av *Draumkvedet*.

TA MED FAMILIEN PÅ VERKSTED I DESEMBER

Vi lar oss inspirere av Moseids broderi *Draumkvedet* og inviterer til adventsverksted der vi broderer stjerner og lager engler. Kom for kvalitetstid sammen med barna **søndagene 3., 10. og 17. desember kl. 12-16**
Pris pr. person kr 50

ARRANGEMENTER KNYTTET TIL UTSTILLINGEN

Lørdag 6. januar kl. 13

Konsert med koret "Syng HEftig".

Onsdag 10. januar kl. 19

Kurator Anne Britt Ylvisåker fra KODE, Bergen, forteller om arbeidet med utstillingen *Nålens øye. Samtidsbroderi*.

Onsdag 17. januar kl. 19

Forfattersamtale med Paal-Helge Haugen og Aasne Linnestå om visjonsdiktet *Draumkvedet*. Irene Haugen fra Forfattersentrum leder samtalen.

Med forbehold om endringer. For oppdatert info se skmu.no

Torvald Moseid, *Draumkvedet / The Dream Ballad* (detalj / detail), 1980–93. © Telenor

SØRLANDETS KUNSTMUSEUM
SKIPPERGATA 24B / PB 662, N-4666 KRISTIANSAND, NORWAY
+47 38 07 49 00

ÅPNINGSTIDER 2017

Tirsdag-lørdag 11-17, søndag 12-16, mandag stengt

BILLETTPRISER 2017

Voksne kr 80, honnør kr 60. Gratis adgang for studenter og barn under 18 år. Årskort kr 350

Nye åpningstider og priser i 2018. For oppdatert info se skmu.no

OPENING HOURS 2017

Tuesday-Saturday 11 am-5 pm, Sunday 12 pm-4 pm
Monday closed

ADMISSION FEES 2017

Adults NOK 80, concessions NOK 60. Free admission for students and children under 18. Annual Pass NOK 350

New opening hours and admission fees in 2018.
For updated info, please check skmu.no

SKMU mottar støtte fra Kulturdepartementet, Vest-Agder og Aust-Agder fylkeskommune, og Kristiansand kommune.

SKMU receives fundings from The Norwegian Ministry of Culture, Vest-Agder and Aust-Agder county councils and the City of Kristiansand.

SPAREBANKEN SØR

SØRLANDETS
KUNSTMUSEUM

SKMU.NO
FACEBOOK/SKMU.NO